

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
„Прагматикализација модалних глагола could и would у енглеском језику од 1800. до
данас“ Марина Јовић, мастер

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Филолошког факултета на седници од 30. маја 2018.

2. Састав Комисије:

Ментор: др Ивана Трбојевић, ванредни професор, Филолошки факултет – Београд
Ужа научна област: Англистика
Датум избора у звање: 13.06.2017.

Др Данијела Ђорђевић, доцент, Пољопривредни факултет – Београд
Ужа научна област: Стручни језик (Енглески језик)
Датум избора у звање: 27.03.2018.

Др Ана Ђорђевић, доцент, Филолошки факултет – Београд
Ужа научна област: Англистика
Датум избора у звање: 11.7.2018

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Марина, Велика, Јовић
Датум и место рођења	28.03.1983., Сремска Митровица
Наслов мастер рада	<i>Анализа грешака – кондиционалне реченице у енглеском и српском језику</i>
Датум и место одбране маг. тезе	31.10.2009., Филолошки факултет, Београд
Научна област из које је стечено академско звање мастер	Примењена лингвистика

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Прагматикализација модалних глагола could и would у енглеском језику од 1800. до данас

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ и

Докторска дисертација Марине Јовић, мастер, обухвата 263 компјутерски штампане странице, а подељена је на следећа поглавља:

1. Увод (стр. 1–20);
2. Теоријски оквир (21–93);
3. Прагматикализација модалног глагола *could* (103–185);
4. Прагматикализација модалног глагола *would* (186–240);
5. Закључак (241 – 247);

Прилог (248–255);
Литература (254–261). Списак литературе садржи 90 библиографских јединица. Дисертација у истраживачком делу садржи 16 табела којима је приказан број примера и процентуална заступљеност прагматичких маркера у корпусима, а теоријски део садржи 4 слике и 11 табела којима се сажето приказују налази других истраживача.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Увод има следећа потпоглавља.

1. *Научне области.* У овом делу рада Марина Јовић, мастер, ближе одређује научне области којима рад припада. Предмету рада се приступа динамички. Прати се дијахронијски развој облика посматраних глагола од 1800. до данас и даје неколико синхронијских семантичко-прагматичких пресека. Пошто се прагматикализација одређује као „прерастање у прагматичко“, примарна област је прагматика, односно историјска прагматика, која се фокусира на процесе стварања значења у прошлим контекстима, на преговарање и инференцију намераваног значења. Теоријски се може означити као студија дискурсно прагматичких фактора у језичкој промени. Кандидаткиња настоји да представи генезу облика у процесу прагматикализације, упоређујући више синхронијских пресека, чиме се приближава студијама дијахронијски оријентисане анализе дискурса.

2. *Предмет, циљ, хипотезе и метод.* У овом делу кандидаткиња дефинише прагматикализацију модалних глагола *could* и *would* као предмет рада. Главни циљ дисертације је да се спроведе квантитативно и квалитативно, на корпусу засновано, истраживање семантичких и прагматичких карактеристика модалних глагола *could* и *would*, као и прагматичких маркера и ограда, који су проистекли из ових модалних глагола. Специфични циљеви рада обухватају формулисање стаза промене, упоређивање развоја *could* и *would*, тестирање хипотезе (интер)субјективности, проверу тврдње да ли учесталост основних модала опада, као и покушај одговора на питање да ли прагматички маркери кодирају неки облик модалности. У раду се комбинује квантитативна анализа – праћење учесталости, и квалитативна анализа – тумачење примера путем анализе дискурса. Прагматикализованим кандидаткиња сматра онај облик који има доминантну прагматичку функцију, која је довољно удаљена од својих претходних (вероватно и даље паралелно постојећих) пропозиционалних и/ или граматичких функција.

3. *Опис корпуса.* У овом делу кандидаткиња даје опис електронских корпуса коришћених при истраживању. За претрагу корпуса британске варијанте енглеског језика коришћен је сајт *CORPUS RESOURCE DATABASE CoRD*, уз комбиновану употребу историјских и савремених електронских корпуса. Порекло и историјски развој облика се

прате кроз дијакхронијски корпус ARCHER (A Representative Corpus of Historical English Registers), који покрива седам периода у распону од 50 година од 1650. до 1990. (за рад су релевантни следећи периоди: (1800–1849; 1850–1899; 1900–1949; 1950 – 1990). Обрађени синхронијски корпуси су: британска варијанта FLOB-LOB породице корпуса (Lancaster1931, London/Oslo/Bergen LOB, British English 2006 BE06) и BNC (The British National Corpus).

1. Теоријски оквир. У овом делу кандидаткиња излаже и коментарише досадашња истраживања о теоријама и хипотезама које чине окосницу рада. Подељен је у дванаест потпоглавља: 1. *Историјску позадину актуелних теорија о семантичкој промени*; 2. *Теоријски оквир Е. Траугот*, којим се описују основе ове теорије семантичке промене, постојеће поделе значења, сама теорија семантичке промене засноване на инференцијама и прагматички принципи на делу; 3. *Механизми семантичке промене* где се дефинишу процеси метафоре, метонимије, метафоризација и метонимизација, као и прагматичка инференција; 4. *(Интер)субјективност и (интер)субјективизација*, као потпоглавље, разграничава процесе субјективизације и интерсубјективизације, као и схватање интерсубјективности са становишта евиденцијалности; 5. *Грамматикализација* обухвата објашњење процеса/ механизма у грамматикализацији и граматичке промене; 6. У потпоглављу *Прагматикализација* кандидаткиња дефинише овај феномен почевши од историјске подлоге, дефиниција и различитих погледа до механизма које овај процес обухвата, обраћајући посебну пажњу међуодносу грамматикализације и прагматикализације; 6. Наредно потпоглавље *Прагматички маркери* је посвећено термину, дефиницијама, класификацијама, функцијама и различитим приступима прагматичким маркерима; 7. Потпоглавље *Учтивост* се односи на теорију учтивости, говорни чин директива/комисива и индиректност; 9. *Индивидуализам и индиректност* истиче идеолошке промене које су посредно утицале на прагматикализацију; 10. Потпоглавље *Ограде* дефинише овај појам и одлике ограђивања као стратегије учтивости; 11. Кроз потпоглавље *Модалност* кандидаткиња представља најрелевантније приступе и класификације из ове области, са освртом на појам евиденцијалности; 12. У последњем делу теоријског оквира *Прагматички маркери и глаголи could и would* кандидаткиња излаже класификације и критеријуме на основу којих су бирани одређени маркери за корпусну анализу. У сваком од потпоглавља кандидаткиња се одређује у погледу изабраног теоријског приступа.

2. Прагматикализација модалног глагола could. Други део рада кандидаткиња посвећује модалном глаголу *could*, његовој прагматикализацији и прагматичким маркерима: *could you, you could, could I, if you could, if I could*. Прва два потпоглавља пружају опис семантичких и делом морфосинтаксичких особина модалног глагола *could* на основу описа из традиционалних граматика 19. века (Fell 1784, Meilan, 1803, Angus 1812, Latham 1841, Sweet 1903) и лингвистичке литературе 20. века (Poutsma 1926, Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik 1985, Palmer 1979, 2001, Coates 1983, Plank, 1984 Trbojević, 2004, Collins 2009). У наставку се укратко излаже дијакхронијски развој овог модалног глагола, од староенглеског језика преко средњеенглеског до раног савременог енглеског, што представља увод у наредно поглавље грамматикализације глагола *could*. Одвојено се разматра развој значења: способност, коренска могућност и дозвола, епистемичка могућност, хипотетичко значење, као и развој прагматичке функције

учтивости. Наредно потпоглавље се односи на *could* у прагматичким маркерима, односно изразима процедуралног значења. Након описа метода истраживања, кандидаткиња приступа анализи корпусних података. Прати се и анализира учесталост прагматичких маркера и ограда са модалним глаголом *could* и врши дијахронијска квалитативна анализа примера. Да би се одредило значење модалног глагола, он се увек мора посматрати у окружењу. Добијени подаци се разматрају у смислу промене/ десемантизације модалног значења, промене типа субјекта, опсега, темпоралности, и осталих промена као последица процеса (интер)субјективности и прагматикализације. На крају се сумирају резултати и извлаче закључци.

3. Прагматикализација модалног глагола *could*. Трећи део рада посвећен је модалном глаголу *would*, његовом процесу прагматикализације и прагматичким маркерима попут: *would you, would you like to, would you care to, would you mind, would you be good enough, would you be so kind as to, I would like to, I would be grateful, I would say, if you would*). Даљи ток рада умногоме прати структуру претходног дела. Прво је изложен преглед граматичке и лингвистичке литературе на тему модалног глагола *would*, а затим је описана граматикализације овог модалног глагола и развоја његових значења: воља и прошло предвиђање, хабитуалност, хипотетичност, учтивост. У наредним поглављима кандидаткиња даје опис најучесталијих конструкција са глаголом *would* са процедуралним значењем, ослањајући се на најутицајније ауторе из дате области (К. Ајмер, Г. Лиџ, Р. Ј. Ватс). Методолошки део обухвата обраду података из корпуса, анализу учесталости, а затим и квалитативну анализу у распону од педесет година, почевши од 1800. Коначно, подаци се резимирају и интерпретирају унутар теоријског оквира рада.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. „Модални глаголи у индиректним говорним чиновима молбе и захтева“, *Радови Филозофског факултета*, бр. 14, књига 1, 2012., стр. 483 – 499.
2. „Семантички приступи кондиционалним реченицама“, *Радови Филозофског факултета*, бр. 16, књига 1, 2014., стр. 381 – 406.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У **Закључку** своје дисертације кандидаткиња резимира резултате и на основу семантичко-прагматичких и синтаксичких стаза развоја уочава делимични или потпуни губитак основног семантичког значења код оба глагола у прагматичким маркерима који су се прагматикализовали као импозитиви и комисиви. Модалност је негде присутна у мањој мери (*would you*), док је негде уопште нема (*would you like*). Модали у маркерима су потекли из различитих значења. Оба глагола се прагматикализују у смеру изражавања веће обазривости при изношењу става. Већина маркера и ограда се формира у другој половини 19 и првој половини 20. века. Већина маркера бележи благи пад почетком 21. века, са изузетком: *Could I* и *could* у функцији оградивања. Учесталост употребе није

директно сразмерна степену прагматикализације, а различити маркери достижу различите ступњеве прагматикализације. У прагматичким маркерима и оградама глаголи *could* и *would* у највећој мери служе као зелено светло за инференцијалне процесе, али некада говорник намерно користи њихову дуалну природу како би заштитио свој образ.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Марине Јовић, мастер, писана је на основу изузетно доброг познавања релевантне литературе и са способношћу критичке процене. Њен рад представља вредан допринос науци о енглеском језику на више начина.

(1) Кандидаткиња је овим радом обогатила опис савременог енглеског језика. Она је, најпре, уложила труд у то да идентификује најчесталије маркере, како у лингвистичкој литератури тако и у корпусној грађи. У ту сврху прегледала је разносврсне електронске изворе, који припадају различитим функционалним стилевима. Иако је разговорни језик био заступљен у мањој мери, кандидаткиња је на писани језик гледала као на несавршено преношење спонтаног говорног језика, вођена тврдњом да ако се проучавана форма појављује у писаном језику, онда је та форма изразито заступљена у комуникацији датог периода. Величина корпуса у раду се кретала од милион до 100 милиона речи. Посебну пажњу кандидаткиња је посветила двосмисленим примерима као могућим окидачима семантичке промене.

(2) Друга вредност истраживања јесу понуђене семантичко-прагматичке стазе развоја модалних глагола *could* и *would* и допуна постојећих синтаксичких стаза развоја прагматичких маркера. Рад је такође потврдио следеће: учесталост основних модалних глагола опада (Krug 2001) са изузетком модала могућности и дозволе *could* који бележи благо повећање (Leesch: 2009). Квантитативном анализом кандидаткиња је указао и на нове трендове, попут употребе прагматичког маркера *would like* у функцији ограђивања.

Дисертацију кандидаткиње Марине Јовић одликује изузетно добра организација и детаљно и дубоко промишљање истраживаног феномена прагматикализације и (интер)субјективности. Кандидаткиња је резултате свог истраживања протумачила на релевантан начин и приказала их прегледно и систематично, доследно спроводећи исти поступак кроз све анализе и резимирајући своје налазе јасним, прецизним научним језиком, дакле акрибичним стилем.

Овај рад има изразите теоријске доприносе. Најпре, знатно је проширено наше знање о прагматикализацији као процесу. Кандидаткиња је дала свој допринос и разумевању осталих процеса и механизма семантичке промене, као и појма прагматичког маркера.

Такође, кандидаткиња је утврдила да развојем од семантичких ка све израженијим прагматичким функцијама руководе процеси прагматикализације и (интер)субјективизације, да је учесталост употребе кључни фактор у стварању нове категорије, да се језичке структуре уобличавају у контексту дискурса, да прагматичка инференција прати сваку језичку интеракцију, да прагматички маркери имају инваријантно семантичко значење које је мање или више удаљено од значења речи или конструкције из које је маркер потекао, те да се дијахронијски може утврдити веза између

оригиналног израза и прагматичког маркера, која је ближа или даља у зависности од степена остварене прагматикализације.

Резултати овог истраживања, свакако имају и практичне примене. Наиме, прагматички маркери и уопште конверзационе рутине су важан део развијања језичке компетенције. Стога се закључци ове дисертације могу искористити и у настави енглеског језика. Поред тога, могу подстаћи даља истраживања на тему прагматикализације и (интер)субјективизације модалних глагола *моћи* и *хтети* у српском језику.

IX ПРЕДЛОГ

С обзиром на то да је у питању опсежно и детаљно истраживање чији резултати представљају вредан допринос науци о енглеском језику, али могу имати значајне импликације за истраживања у домену прагматикализације модалних глагола у српском, као и за наставу енглеског језика, са задовољством препоручујемо Наставно научно већу Филолошког факултета Универзитета у Београду, да рад **Марине Јовић, мастера, под насловом „Прагматикализација модалних глагола could и would у енглеском језику од 1800. до данас“** прихвати као докторску дисертацију, а кандидаткињу позове на усмену одбрану пред овом комисијом.

Комисија:

Др Ивана Трбојевић, ванред. проф.

Др Данијела Ђорђевић, доцент

Др Ана Ђорђевић, доцент